

Autori: Zlatko Vujović
Daliborka Uljarević

Sažeti prijedlog praktične javne politike

Politička kriza u Crnoj Gori: Između rješenja i ka rješenju

Crna Gora se, već duži vremenski period, suočava sa dubokom političkom krizom. Političku krizu je obilježio bojkot Parlamenta od strane svih opozicionih partija nakon posljednjih parlamentarnih izbora održanih u oktobru 2016. Osim toga, nije iskazana jasna odlučnost ni na strani vlasti ni na strani opozicije da se uspostavi otvoren dijalog, u cilju postizanja konsenzusa o ključnim pitanjima reforme izbornog zakonodavstva i uslova za slobodne i poštene izbore. Evropska unija, kao i Sjedinjene Američke Države, preduzimaju značajne napore u promovisanju dijaloga, podstiču opozicione partije da se vrate u Parlament, i pozivaju na neophodnost usvajanja preporuka zadnje misije OEBS/ODIHR-a.

Do sada su zainteresovane strane razvile dva različita pristupa rješavanju trenutne krize u Crnoj Gori. Jedan se odnosi na brzo usvajanje preporuka OEBS/ODIHR-a prije predsjedničkih izbora, dok drugi rješenje ovog problema vidi kao priliku za inkluzivni proces koji bi vodio ka sveobuhvatnoj reformi izbornog pravnog i institucionalnog okvira.

Obje strane traže održiva rješenja, ali imaju različite pristupe u pogledu dinamike procesa. Da li su ti pristupi sukobljeni ili bi se možda mogli posmatrati kao komplementarni? U ovom dokumentu objasnićemo da su zaista ova dva pristupa komplementarna.

Osim bojkota Parlamenta od strane svih opozicionih stranaka, prepoznajemo i dva dodatna problema koja su veoma važna za dalju demokratizaciju Crne Gore i njen put ka punopravnom članstvu u EU.

Prvi problem predstavljaju pokušaji vladajuće partije u cilju preuzimanja rukovodstva i stvaranju većine u Savjetu RTCG. *Drugi problem* je vrlo jaka prljava kampanja koju sprovode mediji pod pokroviteljstvom Vlade kako bi oklevetali i nanijeli štetu vodećim organizacijama civilnog društva u Crnoj Gori, i kako bi vršili pritisak na ključne donatore da ne finansiraju one organizacije civilnog društva koje nijesu lojalne vladajućoj koaliciji.

Postizanje konsenzusa o izornoj reformi

Crna Gora se suočava sa ozbiljnim nedostatkom povjerenja javnosti u državne institucije, što ugrožava sveukupno povjerenje u integritet izbornog procesa. Period poslije posljednjih parlamentarnih izbora označen je nizom akcija koje su dodatno povećale jaz između vladajuće koalicije i opozicije.

Crna Gora se približava predsjedničkim izborima koji će biti organizovani početkom proljeća iduće godine. Delegacija EU u Crnoj Gori ulaže značajne napore da motiviše vladajuće i

opozicione partije da preuzmu aktivnosti koje bi dovele do zakonskih izmjena zasnovanih na preporukama OEBS/ODIHR-a. Ove aktivnosti podstiču dijalog, ali postoje oklijevanja na strani opozicije, s obzirom da opozicione partije prihvataju preporuke OEBS/ODIHR-a samo kao okvir za pregovore, što može ograničiti moguće ishode procesa.

Bojkot Parlamenta od strane većine opozicionih partija utiče na imidž Crne Gore i doprinosi povećanju nepovjerenja javnosti u integritet izbornog procesa. S jedne strane, bojkot bi se mogao posmatrati kao rizik za političku stabilnost i nastavak procesa pridruživanja EU, dok bi, s druge strane, mogao da se koristi i kao otvorena mogućnost za reformu izbornog pravnog i institucionalnog okvira u Crnoj Gori. Za reformu pravnog izbornog okvira potrebna je dvotrećinska većina poslanika za izmjene i dopune Zakona o izboru odbornika i poslanika. Iako je ovu većinu izuzetno teško ostvariti, trenutna kriza se može iskoristiti kao potencijalna šansa za više nego neophodne izborne reforme.

OEBS/ODIHR su u Crnoj Gori sproveli veliki broj posmatračkih misija i njihovi eksperti su razvili niz značajnih preporuka. U suštini, te preporuke su prihvatljive za obje strane. Međutim, treba napomenuti da su te preporuke često definisane na prilično opšti i tehnički način. Stoga, postoji potreba za daljom raspravom i stručnim angažovanjem. Proces izborne reforme je dugotrajan i zahtjeva znatne resurse. Greške koje u ovom procesu mogu biti načinjene, mogu imati dugoročni negativni uticaj. Uočavamo potpunu nekozistentnost oko toga da li ovaj proces treba samo da uključuje preporuke ODIHR-a date u vezi sa predsjedničkim ili parlamentarnim izborima. ODIHR je posmatrao posljednje predsjedničke i posljednje parlamentarne izbore i objavio dva odvojena izvještaja. Većina preporuka u vezi sa predsjedničkim izborima ne zahtjeva dvotrećinsku podršku u Parlamentu. Međutim, one preporuke koje zahtjevaju izmjene i dopune Zakona o izboru odbornika i poslanika ne podržavaju ni Vlada ni opozicija, a konkretno se odnose na rezidencijalni status¹.

Druge preporuke iz ovog izvještaja odnose se na pitanja koja ne zahtjevaju amandmane na Zakon o izboru odbornika i poslanika već na druge relevantne zakone ili se odnose na promjene u načinu rada državnih institucija.

Izvještaj o parlamentarnim izborima održanim 2016. godine sadrži preporuke koje je teže postići. ODIHR preporučuje preduzimanje „sveukupne izborne reforme sa ciljem usklađivanja izbornog zakonodavstva interno i sa drugim relevantnim zakonima. Proces reforme treba da bude sveobuhvatan i završen mnogo prije sljedećih izbora“. ODIHR takođe preporučuje reformu izborne administracije², predlažući ukidanje prava glasa ovlašćenim predstavnicima političkih partija koji imaju status u državnoj i opštinskim izbornim komisijama, jednako kao i članovima sa pravom glasa. Ključne preporuke ODIHR-a u vezi

¹ "Pravni okvir

8. Treba razmotriti eliminisanje nejasnoća u izbornom zakonu kako bi se izbjegle razlike u tumačenju, te jasno naznačilo kako se taj zakon primjenjuje u kontekstu predsjedničkih izbora.

9. U skladu sa prethodnim preporukama OEBS/ODIHR-a i međunarodnom dobrom praksom, moglo bi se razmotriti ukidanje prebivališta u trajanju od 24 mjeseca kao uslova za mogućnost glasanja na izborima.

10. Treba razmotriti značajno smanjenje dužine prebivališta kao uslova za mogućnost kandidovanja na izborima.

² "Trebalo bi razmotriti pojašnjenje uloge ovlašćenih predstavnika i ograničavanje njihove direktne uključenosti u proces donošenja odluka."

parlamentarnih izbora uključuju amandmane na Zakon o izboru odbornika i poslanika, koji zahtijeva dvotrećinsku podršku u Parlamentu Crne Gore.

Trenutno, proces pregovaranja između vladajuće koalicije i opozicije je pod pritiskom, i dodatno je upitan zbog bojkota opozicije, koja prestaje da bude jedinstvena, kao i kratkih rokova za usvajanje preporuka zbog predstojećih predsjedničkih izbora. Sa jedne strane, vrlo su male šanse za usvajanje preporuka prije predsjedničkih izbora, dok sa druge strane ne postoje institucionalne garancije da bi se ta nova usvojena zakonska rješenja poštovala.

Da bismo proces učinili izvodljivijim, željeli bismo da predložimo listu potrebnih procesa i preporuka za ukupan proces reformi. Vjerujemo da predložene preporuke mogu doprinijeti rješavanju trenutne političke krize u Crnoj Gori.

Ključni rizici:

1. Kratak period prije predsjedničkih izbora;
2. Nedostatak spremnosti opozicionih partija da se uključe u proces usvajanja preporuka ODIHR-a;
3. Nedostatak spremnosti vladajuće partije da proširi dijalog i uključi pitanja institucionalne reforme koja bi trebalo da predstavlja stubove, ne samo obnove povjerenja u izborni proces, već i sveukupne društvene reforme.

Preporuke:

1. Usvajanje preporuka OEBS/ODIHR-a treba podijeliti u dvije faze. Prvu, koja se odnosi na predsjedničke, i drugu koja se odnosi na parlamentarne izbore;
2. Parlament i druge državne institucije treba da rade na usvajanju preporuka koje nijesu vezane za izmjenu Zakona o izboru odbornika i poslanika i koje time ne zahtijevaju dvotrećinsku većinu, čime se ispunjavaju rokovi za predsjedničke izbore i stvaraju uslovi za njihov legitimitet;
3. Proces usvajanja preporuka ODIHR-a za parlamentarne izbore trebalo bi da se fokusira na sveobuhvatnu izbornu reformu uključujući reformu povezanih zakona i institucija; Ta reforma treba da se bavi propisima za sprovođenje parlamentarnih i lokalnih izbora;
4. Ipak, izborna reforma treba da bude proizvod temeljnog i sveobuhvatnog procesa koji se ne zasniva samo na radu predstavnika vladajućih i opozicionih partija, već uključuje i organizovanje različitih javnih rasprava, angažovanje eksperta, građansko društvo, kao i širu zainteresovanu javnost. Radnu grupu treba formirati i sastaviti od svih parlamentarnih partija i predstavnika organizacija koje se bave praćenjem izbora. Proces treba sprovoditi u okviru Parlamenta Crne Gore;
5. Proces koji se odnosi na parlamentarne izbore treba da traje od 6 do 12 mjeseci i da bude praćen strogim garancijama za implementaciju, uključujući sličan model koji se

koristio za "vladu izbornog povjerenja". Stoga bi parlamentarni izbori mogli biti organizovani na samom početku 2019. godine, paralelno sa lokalnim izborima u svim opštinama, nakon usvajanja novog Zakona o izboru odbornika i poslanika.

6. Proces pregovaranja takođe treba da rezultira reformom Državne izborne komisije: transformaciju DIK-a sa modela "partijskih delegata" u instituciju sastavljenu od priznatih profesionalaca sa međunarodnim iskustvom, kao i predstavnicima civilnog društva. Nadalje, proces pregovaranja treba da rezultira novim imenovanjem organa upravljanja institucija koje bi trebalo da budu lišene uticaja političkih stranaka, kao što su: Agencija za borbu protiv korupcije (ASK), Državna revizorska institucija (DRI), Ombudsman, Agencija za elektronske medije;

7. Institucije EU, posebno Evropska komisija i Evropski parlament, trebaju da podrže napore i aktivnosti lokalnih organizacija civilnog društva, kako bi se poboljšao politički dijalog, izborna reforma i proces nadgledanja izbora.

Odnosi Vlade i NVO su opet dotakli dno

Kada je u pitanju demokratska konsolidacija, Crna Gora se suočava sa regresijom na svim nivoima - smanjenje kredibiliteta ključnih institucija i aktera reprezentativne demokratije, uz paralelno jačanje uticaja neformalnih centara moći i ograničavanja razvoja građanske kulture. Što se tiče ograničenja razvoja građanske kulture, pogoršanje odnosa između Vlade i nevladinih organizacija (NVO), kao najaktivnijeg dijela civilnog društva, izaziva veliku zabrinutost, uz kontinuiran i ozbiljan pritisak na kritički nastrojene NVO.

NVO u Crnoj Gori imaju prilično neobičan položaj u odnosu na ostatak regiona. Naime, u kratkoj, ali ubrzanoj istoriji razvoja, postigli su važan položaj kao jedan od glavnih socijalnih aktera koji su aktivni u najrazličitijim oblastima javnog interesa. Ovakav stav je dodatno ojačan percepcijom građana prema NVO, koja je prilično poštujuća i pozitivna³. Ovo se naročito odnosi na uticajno jezgro dobro uspostavljenih, organizovano razvijenih NVO koje djeluju na nacionalnom nivou, a koje su dominantno fokusirane na podizanje svijesti, zagovaranje i istraživanje o ljudskim pravima, dobrom upravljanju, borbi protiv korupcije i drugim pitanjima koja su blisko povezana sa nekim od ključnih obaveza koje proističu iz procesa integracije i pridruživanja EU. Na retoričkom nivou, vlasti i dalje naglašavaju važnost NVO sektora, svjesni da je to politički korektan pristup. Međutim, u praksi, prostor za efektivan doprinos dijela istinski nezavisnih i kritički orijentisanih NVO postaje sve više ograničen, a ponekad čak obilježen i turbulentnim javnim sukobima.

Ne tako davno, u Crnoj Gori je postignut značajan napredak u ovom pogledu. Naime, dvije vladine uredbe, ona koja se odnosi na postupke održavanja javnih rasprava, i druga o regulatornim procedurama za saradnju između organa državne uprave i nevladinih

³ Polovina crnogorskih građana smatra da većina NVO ima za cilj poboljšanje opšteg stanja i blagostanja zemlje, a 47% građana ima povjerenje u NVO, a 37% ispitanika smatra da su nevladine organizacije važan akter za praćenje i nadzor rada Vlade - Istraživanje, IPSOS i CRNVO, novembar 2015. godine;

organizacija, stupile su na snagu u februaru 2012. godine. To su trebali biti važni kanali uticaja NVO na oblikovanje javnih politika i proces donošenja odluka. Takođe, koncept pregovaračkih struktura otvorio je dodatni prostor za uključivanje predstavnika NVO u radne grupe za pripremu, a kasnije i za vođenje pregovora. Ove odredbe su u velikoj mjeri korišćene od strane NVO-a i dovele su do njihove povećane vidljivosti, interakcije s vlastima, i s druge strane, dovele su do korišćenja ekspertize koju nudi NVO sektor, kao i jačanja uticaja NVO, iako je to uvijek bilo nešto manje od onoga što su NVO očekivale i zapravo htjele. Od tada, i nakon čvrstog početka, ova praksa postala je sporadična i u velikoj mjeri zavisna od ličnog kapaciteta i otvorenosti rukovodstva u odgovarajućim ministarstvima, jer se nije pretvorila u kontinuiran i preovlađujući pristup vlasti. Ovo je dovelo NVO u situaciju da su odluke o njihovom uključivanju u određene procese, grupe i savjete postale više diskrecione nego zaslužene ili čak zasnovane na zakonu.

Vremenski gledano, saradnja između NVO i Vlade počela je da se poboljšava tokom mandata premijera Lukšića (2010-2012), kada je uspostavljen niz različitih mehanizama za saradnju. Sa povratkom premijera Mila Đukanovića, u periodu 2012-2016. godine, uslovi za saradnju su se značajno promijenili, dok smo mi bili svjedoci dugogodišnjim najzloglasnijim kampanjama protiv istaknutih predstavnika civilnog društva, uz podršku pro-vladinih medija, a ponekad i institucija, naročito u 2014. i 2015. godini. U velikoj mjeri se očekivalo da će vlada premijera Duška Markovića, koji je preuzeo ovu poziciju u novembru 2016. godine, otopiti odnose između NVO-a i Vlade, pošto je lično izgledao prilično otvoren za saradnju sa NVO tokom svog mandata kao zamjenik premijera. Bez obzira na to, događaji su se odvijali u suprotnom pravcu, a neke loše prakse utvrđene u periodu Đukanovića nastavile su se, pa čak i išle do svojih krajnosti.

U tom kontekstu, težina trenutne situacije može se ilustrovati kroz nekoliko primjera, kao što su:

1. Savjet za razvoj nevladinih organizacija nije sazvaao niti jednu sjednicu od jula 2016. i više praktično i ne funkcioniše. Takođe, nema indikacija da Vlada smatra da je ova situacija problem, a nijesu preduzeli nikakve akcije za ublažavanje štete zbog činjenice da je glavni forum institucionalnog dijaloga između vlade i NVO-a praktično prestao da postoji. Štaviše, u Vladi postoje čak i ideje da se ovo tijelo potpuno ukine, što je dodatno podstaknuto odlukom Ministarstva javne uprave da Savjet za reformu javne uprave preuzme ovlašćenja Savjeta za razvoj nevladinih organizacija, što je i jasno navedeno u nacrtu Strategije za razvoj povoljnog okruženja za rad nevladinih organizacija. Implementacija ovakve odluke bi sigurno predstavljala nazadovanje u institucionalnim odnosima NVO sektora i Vlade;
2. Bilo je nekoliko pokušaja od strane Vlade, uglavnom od strane ministra za evropske integracije i glavnog pregovarača za uklanjanje predstavnika kritički nastrojenih NVO iz Radne grupe za poglavlje 23. Oni su uspjeli da zadrže članstvo nakon što su o ovim pokušajima obavijestili javnost i mobilisali široku podršku za njihovu borbu. Međutim, to predstavlja jasnu namjeru Vlade da promijeni sopstvene odluke o imenovanju i učešću predstavnika NVO-a u radnim grupama i uklanjanju svih onih

koje smatraju nepoželjnima, iako to predstavlja kršenje postojećih zakonskih procedura;

3. Možda i najozbiljnija šteta učinjena istinskom NVO sektoru bila je nejasna odluka Vlade Crne Gore, usvojena u februaru 2017. godine, nakon čega je nastavljeno njeno sprovođenje u glavnom gradu Podgorici, u martu 2017. godine, a vezana je za dodjelu 3.697 m² zemljišta, uključujući pokriveno komunalne i srodne poreze (cca 950.000 EUR) trima NVO koje se smatraju vrlo bliskima vlasti: Građanska alijansa (GA), Centar za demokratsku tranziciju (CDT) i Fond za aktivno građanstvo (Fakt), u cilju izgradnje tzv. Građanske kuće, čime je zapravo načinjen upliv u autonomno polje civilnog društva.
4. Finansiranje ostaje najveći izazov, a nedavno usvojene izmjene i dopune Zakona o nevladinim organizacijama u julu 2016. godine, s ciljem stvaranja modela decentralizovanog finansiranja nevladinih organizacija od strane ministarstava, samo je djelimično riješilo ovo pitanje, dok su prijedlozi najveće Koalicije NVO "Saradnjom do cilja" (koja okuplja preko 100 NVO-a) usvojeni samo u ograničenoj mjeri. Naime, predložena rješenja propisuju minimalne procenete za javno finansiranje NVO u odnosu na ukupni državni godišnji budžet i to: najmanje 0,3% za projekte NVO, 0,1% za projekte vezane za osobe sa invaliditetom i 0,1% za sufinansiranje projekata podržanih od strane EU. Procenat je malo niži od onog koji je tražila Koalicija NVO, ali ako se i ovi procenti ispoštuju, to bi dovelo do povećanja raspoloživih javnih sredstava za NVO u 2018. godini. Međutim, već šest ministarstava nije ispoštovalo zakonsku odredbu za definisanje programa finansiranja NVO u 2018. godini, uključujući i Ministarstvo javne uprave, koje je zaduženo za sprovođenje Zakona o NVO⁴, iako se ovo uglavnom odnosi na neka ključna pitanja vezana za proces pristupanja EU, kao što su reforma javne uprave, borba protiv korupcije, vladavina prava, prirodnu okolinu itd.
5. Na kraju, kampanje protiv nevladinih organizacija i nezavisnih medija nastavile su se kroz pro-vladine medije s jasnom namjerom da umanje kredibilitet nekih od najnaprednijih i najuticajnijih, kritički orijentisanih NVO-a u cilju pogoršanja njihovih odnosa sa donatorima, čime bi značajno bila ugrožena njihova održivost. Ovakva vrsta pritiska naročito je izražena u periodu konkursa EU za slanje prijedloga projekata, i može se tumačiti kao pokušaj da se utiče na proces donošenja odluka kada su u pitanju projekti kritički orijentisanih NVO-a.

Ključni rizici:

1. Dalja ograničenja slobode izražavanja i slobode okupljanja;
2. Nedostatak adekvatnog interesa EU za stanje stvari u razvoju sektora civilnog društva;

⁴ Sljedeća ministarstva nijesu dostavila svoje programe finansiranja za NVO: Ministarstvo javne uprave, Ministarstvo finansija, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Ministarstvo održivog razvoja i turizma, Ministarstvo nauke i Ministarstvo vanjskih poslova

3. Smanjenje povjerenja javnosti u nevladine organizacije zbog neprekidnih prljavih kampanja od strane pro-vladinih medija.

Preporuke:

1. Treba uspostaviti mehanizme za praćenje planiranja i dodjele javnih sredstava od strane ministarstava radi blagovremene procjene efikasnosti novog sistema;
2. Prenošnje upravljanja tj. decentralizaciju finansiranja EU u Crnoj Gori treba odgoditi što je moguće duže, pošto je jasno da će vlasti pokušati da se miješaju u autonomnu sferu civilnog društva;
3. Da bi se podržale organizacije civilnog društva u njihovim operativnim aktivnostima, treba uspostaviti šeme institucionalnih grantova putem fondova EU;
4. Savjet za razvoj nevladinih organizacija treba da nastavi sa radom i njegov sastav bi trebalo nadograditi, tj. predsjedavanje bi trebalo da preuzme potpredsjednik Vlade;
5. Učešće nevladinih organizacija u aktivnostima vezanim za različite oblike doprinosa procesu pristupanja, ne bi trebalo da zavisi od njihove podrške ili kritike vlasti, jer oboje predstavljaju legitimne oblike izraza;
6. Vlada treba da usvoji odluku o kriterijumima i postupku raspodjele državnog prostora i imovine NVO-ima, kojom će se regulisati transparentni mehanizmi za nenovčanu podršku organizacija civilnog društva na svim nivoima i Vlada bi trebalo da preispita sve prethodno usvojene odluke koje nijesu zasnovane na osnovu objektivno provjerljivih kriterijuma;
7. EU, a posebno Evropska komisija i Evropski parlament, trebalo bi da daju značajan prostor u svojim relevantnim izveštajima o kampanjama koje su u toku protiv kritički orijentisanih NVO i njihovih lidera, a koje sprovode pro-vladini mediji.

Radio i televizija Crne Gore: miješanje vladajuće partije izaziva strah od ponovnog političkog uplitanja

Crnogorski javni servis - Radio i televizija Crne Gore (RTCG) je već mjesecima pod intenzivnim pritiskom vladajuće partije koja pokušava da preuzme rukovodstvo i povрати većinu u Savjetu RTCG. Nedavno je to postalo očiglednije kroz pritisak na pojedine članove Savjeta RTCG koji su delegirani od strane civilnog društva, a protiv kojih postupak na osnovu anonimnih prijava, sprovode parlamentarni Administrativni odbor i Agencija za borbu protiv korupcije.

Nakon parlamentarnih izbora u oktobru 2016. godine, u RTCG-u je došlo do značajnih promjena. Na osnovu odluke Savjeta RTCG, bivši generalni direktor RTCG, Rade Vojvodić, je razriješen. Pored kadrovskih promjena, to je rezultiralo i promjenom koncepta televizijskog programa. Ubrzo nakon toga, za generalnog direktora RTCG izabrana je Andrijana Kadija, dugogodišnja novinarka i urednica u RTCG-u. Tokom tog procesa dobila je više glasova od bivše direktorice Televizije Crne Gore Radojke Rutović, čiji je rad više puta bio okarakterisan kao politički motivisan. Ove promjene uticale su na RTCG na način da je otpočeo proces

njegovog profilisanja kao nezavisnog javnog servisa u službi svih građana Crne Gore. Cijeli proces izbora novog generalnog direktora nadgledala je međunarodna zajednica, prije svega Ambasada SAD u Crnoj Gori i Delegacija EU u Crnoj Gori, koje su jasno istakle da bi bilo koji izbor "političkog direktora" RTCG bio neprihvatljiv.

Politički pritisak na Savjet RTCG evidentan je u aktivnostima dvije institucije – Administrativnog odbora Parlamenta Crne Gore i Agencije za borbu protiv korupcije (Agencija). Na osnovu anonimnih prijava, Agencija tvrdi da je član Savjeta RTCG Goran Đurović, istaknuti NVO aktivista, u sukobu interesa prema Zakonu o sprječavanju korupcije. Naime, Đurović je osnivač kompanije "Nature", koja se bavi poljoprivrednom proizvodnjom. Prema ovom zakonu, lice je u sukobu interesa samo kada privatni interes javnog funkcionera utiče ili može uticati na nepristrasnost javnog funkcionera u vršenju javne funkcije. Veza između ove dvije aktivnosti ne postoji, pa samim tim ni sukob interesa.

Sukob interesa u slučaju izbora članova Savjeta RTCG detaljnije je definisan Zakonom o nacionalnom javnom emiteru RTCG, koji predviđa da članovi Savjeta ne mogu biti lica koja, kao vlasnici udjela, akcionari, članovi organa upravljanja, članovi nadzornih organa, zaposleni i sl. imaju interesa u pravnim licima koja se bave proizvodnjom radio i televizijskog programa, tako da bi članstvo takvog lica u Savjetu moglo da dovede do sukoba interesa. To takođe ukazuje da gospodin Đurović u okviru pomenute kompanije nije mogao obavljati aktivnosti koje imaju veze sa proizvodnjom radio i televizijskih programa.

Pored toga, važno je napomenuti da postupci koji su usmjereni na aktiviste civilnog društva, predstavljaju prve slučajeve postupanja Administrativnog odbora i Agencije na osnovu anonimnih prijava. S druge strane, postoji nekoliko činjenica koje pokazuju da su ove dvije institucije pod direktnim uticajem vladajuće Demokratske partije socijalista (DPS):

1. U postupku izbora i imenovanja različitih organa i agencija, Administrativni odbor je pokazao grubo kršenje zakona. Njegove odluke su čak osporavane i u sudskim postupcima. Hitnim postupanjem na osnovu anonimne prijave, Administrativni odbor je pokazao u kojoj mjeri radi u interesu vladajuće DPS;
2. Agencija od svog osnivanja nije uspjela da ispuni ciljeve postavljene tokom njenog osnivanja u smislu dosadašnjih rezultata u borbi protiv korupcije. To primjećuju relevantni međunarodni akteri koji takođe traže opipljive rezultate od ove institucije. U bilo kojem od segmenata svoje nadležnosti: sukobu interesa, finansiranju političkih partija, zaštiti zviždača, Agencija je pokazala da nema integritet, nezavisnost i autonomiju, te da je ova institucija pod kontrolom vladajuće DPS. Interesantno je da se čak 1016 javnih funkcionera nije pridržavalo rokova propisanih zakonom i nije dostavilo izvještaje o prihodima i imovini u 2017. godini. Ovo nije bilo predmet hitnih postupaka Agencije, iako nedostavljanje ovih izvještaja predstavlja grubo kršenje Zakona o sprječavanju korupcije⁵.

⁵ Više o propustima u radu Agencije u periodu parlamentarnih izbora 2016. možete naći u Finalnom izvještaju Centra za monitoring i istraživanje <http://cemi.org.me/en/product/civic-monitoring-parlamentarni-lokalni-izbori-crna-gora-2016/> i u dokumentu "Crna Gora: Posljedice izbora i izvještaja Evropske komisije o napretku u 2016. godini"

Iako je na inicijativu grupe vodećih nevladinih organizacija u Crnoj Gori dokazano da nema sukoba interesa u relevantnom zakonu za izbor članova Savjeta RTCG, u slučaju gospodina Đurovića, Agencija se ipak odlučila za pokretanje prekršajnog postupka zbog kršenje Zakona o sprječavanju korupcije protiv njega. Važno je napomenuti da je u smislu kršenja ovog zakona Đurović eliminisao sve moguće sumnje u zakonitost njegovog izbora u Savjet RTCG. Naime, odmah nakon što je upoznat sa zabranom propisanom ovim zakonom, koja kaže da javni funkcioner ne može biti član organa upravljanja ili rukovodilac u preduzeću, Đurović je ispravio tu nepravilnost. Činjenica da je uredno dostavio svoj imovinski karton, u kojem je i naveo svoju funkciju u kompaniji "Nature", dokazuje da Đurović nije bio upoznat sa odredbama ovog zakona. Sa druge strane, podaci iz matičnog registra privrednih subjekata pokazuju da je on već podnio ostavku na položaj direktora u gore pomenutom preduzeću.

U ovom trenutku, već se protiv dva člana Savjeta RTCG u okviru Parlamenta vodi postupak za njihovo razrješenje. U jednom slučaju odgovarajući član Savjeta RTCG je odlučio da podnese ostavku zbog odluke o sukobu interesa koju je donijela Agencije za sprječavanje sukoba interesa, dok je u drugom slučaju član Savjeta RTCG podnio žalbu Upravnom sudu, ali Parlament nije čekao konačnu sudsku odluku i razriješio ga je. Važno je napomenuti da je Parlament odlučivao samo glasovima vladajuće većine, pošto opozicija zbog bojkota nije bila u Parlamentu.

Na osnovu svega navedenog, jasno je da dosadašnje aktivnosti, ali i dalji pokušaji u cilju razrješenja i člana Savjeta RTCG iz civilnog sektora, predstavljaju pokušaj nezakonite promjene rukovodećeg organa RTCG. Agencija treba da obavlja svoj posao, ali ni u kom slučaju, da dozvoli zloupotrebe ili pokušaj sprovođenja nezakonitog razrješenja člana Savjeta. Očigledno je cilj ovih postupaka Savjet RTCG, i još očiglednije da se to čini iz političkih razloga.

Simptomatično je da su, čak i sa najviših državnih adresa, tačno u ovom periodu, poslate izjave o nezadovoljstvu radom RTCG-a, koje su najčešće praćene intenzivnijim pritiskom na RTCG. U skladu s tim, premijer Duško Marković nedavno je dao ocjenu rada RTCG-a, u kojem je istakao da RTCG nije predvodnik u obrazovnom, kulturnom i naučnom programu i nije na najvišem profesionalnom nivou obrađivao socijalna pitanja koja se tiču građana. Sa druge strane, najviši zvaničnici vladajuće DPS, ali i Vlade, pokušavaju da podrivaju legitimitet RTCG odbijajući da učestvuju u emisijama na javnom servisu.

Kako bi se spriječio politički pritisak na rad Savjeta RTCG, predlažemo niz preporuka.

Ključni rizici:

1. Administrativni odbor nastavlja da donosi odluke pod političkim pritiskom vladajuće partije, uključujući i kršenja zakona;
2. Preuzimanje kontrole nad Savjetom RTCG od strane vladajuće partije, što bi znatno usporilo proces profesionalizacije RTCG-a;

3. Nastavak negativnih trendova u ukupnom stanju slobode medija u Crnoj Gori.

Preporuke:

1. Podrška slobodi medija u zemlji sa fokusom na praćenje ove oblasti i isticanje ključnih pitanja putem zvaničnih izvještaja. Crna Gora se i dalje suočava s brojnim problemima u vezi sa ograničavanjem medijskih sloboda;
2. Nadgledati uz povećanu pažnju, rad Administrativnog odbora u vezi sa mogućim razrješenjem članova Savjeta RTCG;
3. Pojačati monitoring rada Agencije za borbu protiv korupcije u oblasti jednakog tretmana svih javnih funkcionera u skladu sa relevantnim zakonima;
4. Demonstrirati jasan i nedvosmislen stav prema Vladi Crne Gore da je bilo kakav pritisak i pokušaj politizacije rukovodećeg organa RTCG neprihvatljiv;
5. Podržati nezavisnost i proces profesionalizacije RTCG kroz moguću stručnu podršku;
6. Ojačati podršku od strane EU organizacijama civilnog društva koje se bave medijskom analizom i praćenjem rada RTCG-a, kao i radom na unaprjeđenju medijskih sloboda i profesionalizacije u ovoj oblasti.

Vise o autorima:

Zlatko Vujović je rođen 1975. godine u Podgorici. Diplomirao je na Pravnom fakultetu u Podgorici 2004. godine. Magistrirao je na Fakultetu političkih nauka u Podgorici na temu «Izborni sistemi zemalja Evropske unije – komparativna analiza sistema izbora za parlamente država članica i Evropski parlament» sa ocjenom A. Doktorand na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Jedan od osnivača je i predsjednik nevladine organizacije Centar za monitoring i istraživanje CeMI, gdje je zapošljen. Koordinirao je izradu nekoliko zakonskih projekata, od kojih su Zakon o finansiranju političkih partija i Zakon o političkim partija usvojeni u crnogorskom parlamentu nakon što ih je, kao jedan od predstavnika građanske inicijative, zastupao na plenarnom parlamentarnom zasijedanju (2004). Bio je angažovan na više projekata vezanih za reformu pravosuđa u Crnoj Gori. Od toga se izdvaja nekoliko njih koji se realizovali u prethodnoj godini odnosno koji su i dalje aktivni.

1. Koordinator je regionalnog projekta Jačanje kapaciteta istrage i krivičnog gonjenja u zemljama Zapadnog Balkana – finansijske istrage kao sredstvo za borbu protiv organizovanog kriminala i korupcije koji se sprovodi uz podršku Holandske ambasade od 15. aprila 2017. do 15.04.2018. godine u Crnoj Gori, Bosni i Hercegovini i Srbiji. Nositelj projekta je CeMI. Partneri su Transparency Srbija i ADI iz BiH.

2. Istraživač je bio na projektu Monitoring reforme pravosuđa koji je sprovodila Akcija za ljudska prava i CeMI u periodu 2014 – 2017. godine uz podršku Delegacije Evropske unije u Podgorici.

3. Istraživač je bio na projektu Ka efikasnosti pravosuđa – unaprjeđenje razvoja profesija u vezi crnogorskog pravosuđa koji je sprovode HRA i CeMI uz podršku Ambasade Kraljevine Holandije u period 2015 – maj 2017.

4. Istraživač je bio na projektu “Jednak pristup pravdi u krivičnom pravosudnom sistemu Crne Gore” Juventasom realizuje u saradnji sa Centrom za monitoring i istraživanje CeMI i Kvir Crnogorskom LGBTQ asocijacijom a uz podršku Open Society Instituta iz Budimpešte. Projekat se sprovodio u period 2015 – april 2017.

5. Istraživač je bio na projektu Jačanje istražnih kapaciteta u Crnoj Gori koji je CeMI realizovao u podršku Holandske ambasade i uz saradnju sa Vrhovnim državnim tužiocem. Projekat se realizovao u period 2015 – jun 2016.

U okviru ovih projekata bio je autor ili urednik niza stručnih studija i izvještaja kao što su studije o radu javnih izvršitelja, sudskih vještaka. racionalizaciji pravosudne mreže u Crnoj Gori, pravu na službenu odbranu kao i izvještaja o sprovođenju strategije reforme pravosuđa. Sve studije, a posebno Izvještaja o sprovođenju strategije za reforme pravosuđa sadrže stotine preporuka za novu strategiju koja je predmet rada radne grupe. Koordinirao je monitoringom svih nacionalnih izbora u Crnoj Gori od 2000. do 2012. godine, kao i monitoringa referenduma o državnom pravnom statusu 2006. godine. Učesnik je brojnih međunarodnih misija kao posmatrač ENEMO ili OSCE misija (Ukrajina, Kirgistan, Kazakstan, Tadžikistan). Osnivač je više neprofitnih organizacija, a takođe radi kao konsultant i trener za pitanja organizacijskog razvoja. Bio je član Nacionalne komisije za borbu protiv korupcije i organizovanog kriminala, član Savjeta Agencije za elektronske medije i predsjednik

nacionalnog Nevladinog samoregulatornog tijela. Bio je radno angažovan kao saradnik u nastavi na Fakultetu političkih nauka u Podgorici na grupi predmeta: Politička sociologija, Partijski sistemi, Izborni sistemi, Javno mnjenje, Komparativni partijski sistemi u Evropi, Izborni sistemi u Evropi. Na Fakultetu političkih nauka je koordinirao Politikološkim od 2006. do 2007., a nakon toga smjerom Evropske studije do juna 2008. godine.

Daliborka Uljarević je diplomirala na Odsjeku za međunarodne odnose Fakulteta političkih nauka Univerziteta u Beogradu, odslušala postdiplomske Evropske i jugoistočnoevropske studije na Univerzitetu Crne Gore, a trenutno magistrira na Pravnom fakultetu. Specijalizirala je Lokalnu samoupravu i civilno društvo na Teodor Hojs akademiji (Njemačka), Uporedno medijsko pravo i medijske politike na Univerzitetu u Oksfordu (UK), Regionalnu saradnju i evropske integracije na Univerzitetu u Splitu (COIMBRA program), Političke i ekonomske sisteme u organizaciji Karlovog i Džordžtaun univerziteta (Češka republika), a Demokratiju, ljudska prava i upravljanje konfliktima na Nansen akademiji (Norveška). U okviru programa Marshall Memorial Fellowship namijenjenog evropskim polaznicima (GMF), usavršavala se u SAD, kao prva učesnica tog programa iz Crne Gore. Kroz dodatne studijske posjete boravila je u Poljskoj, Belgiji, Holandiji, Mađarskoj, Sloveniji, Francuskoj, Jermeniji, Austriji, Latviji, Ukrajini, Kipru, Turskoj i Jordanu. Prošla je kroz niz programa alternativnog obrazovanja u oblasti razvoja organizacijskih kapaciteta i demokratskog rukovođenja. Često je angažovana u svojstvu ekspertkinje na projektima koje vode UNDP, EURECNA, OEBS, UNIFEM, Sida, REC, ECOSOC, Freedom House, itd. Od 2001. do 2005. radila je kao savjetnica za politička i medijska pitanja u kancelariji Savjeta Evrope u Podgorici. Bila je jedna od osnivačica i direktorka Nansen dijalog centra u Crnoj Gori (do 2002). Tokom 1999. i 2000, bila je angažovana kao lokalna producentkinja za BBC World. Prije toga, radila je u Misiji OEBS-a u Crnoj Gori i u Međunarodnoj fondaciji za izborne sisteme iz Vašingtona, u Srbiji i Crnoj Gori. Tokom studija, bila je aktivna učesnica i portparolka Studentskog protesta 96/97 u Beogradu. U Crnoj Gori, članica je upravnog odbora Instituta Alternativa (IA) i Centra za razvoj nevladinih organizacija (CRNVO), a bila je članica UO koalicije NVO "Saradnjom do cilja". Na regionalnom nivou, članica je Zapadnobalkanskog savjetodavnog komiteta globalne Fondacije za otvoreno društvo (OSF), u okviru Koalicije za REKOM članica je Koordinacijskog vijeća, a takođe je članica Savjetodavnog odbora Gej Strejt Alijanse sa sjedištem u Beogradu. Od 2012. do 2016. bila je članica Savjeta za zaštitu od diskriminacije Vlade Crne Gore. Koautorka je publikacija: *Vrijednosne orijentacije i nivoi društvenog aktivizma studenata Crne Gore; 21 priča o demokratiji; Upoznaj Evropsku uniju; Indeks civilnog društva u Crnoj Gori – Slaba tradicija, neizvjesna budućnost; Kako unijeti rodnu dimenziju u ustave (komparativna studija sa studijama slučaja u odabranim ustavima); Javna uprava u Crnoj Gori – šeme plata, sistem nagrađivanja i mogućnosti profesionalnog usavršavanja u zakonu i praksi; Ni manje ni više, jednaka prava za sve – analiza pozicije LGBT osoba u crnogorskom društvu; Žene u politici – pregled najboljih evropskih politika i praksi u osnaženju žena za političku participaciju, uključujući uticaj kvota; Evropa u mom gradu – civilno društvo, lokalne samouprave, građani i građanke – uloga i mjesto u procesu evropskih integracija, stavovi i percepcije građana o integrativnim procesima; Evropa u mom gradu – o čemu pregovaramo i što nam pregovori sa*

EU donose; Počistimo korupciju: kreni od svoje ulice!; Kratki vodič kroz zakonodavni i institucionalni okvir zaštite ljudskih prava u Crnoj Gori i urednica brojnih publikacija a iz oblasti demokratije, ljudskih prava i evropskih integracija. Odlično govori engleski i francuski, služi se italijanskim, a poznaje persijski jezik.